

VLAAMSE COMMISSIE ONROEREND ERFGOED

ADVIES VCOE 2017|009 VAN 2 FEBRUARI 2017

OVER DE VOORLOPIGE OPHEFFING VAN DE BESCHERMING ALS LANDSCHAP VAN DE OUDE DENDERLOOP IN DENDERMONDE, NAAR AANLEIDING VAN DE ADVIESVRAAG VAN MINISTER GEERT BOURGEOIS VAN 9 JANUARI 2017

De Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed brengt op 2 februari 2017 volgend advies uit:

1. De VCOE ontving op 9 januari 2017 een adviesvraag van Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering en minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed over de voorlopige gedeeltelijke opheffing van de bescherming als landschap van de Oude Denderloop in Dendermonde. De commissie ontving in het kader van deze adviesvraag volgende documenten (a) het ministeriële besluit tot voorlopige opheffing van bescherming, (b) de fotoregistratie, (c) de afbakeningsplannen en (d) het inhoudelijk dossier.

De commissie erkent de historische waarde van de Oude Denderloop. De oude Dender heeft in grote mate de ligging en structuur van de stad Dendermonde bepaald. De rivier is van cruciaal belang geweest voor de groei en bloei van de stad in het verleden en maakt aldus inherent deel uit van het verhaal van de stad. De oude Denderloop werd in de jaren '80 afgesloten van de Nieuwe Dender door een dam. De bescherming als cultuurhistorisch landschap van de Oude Denderloop, daterend van 11 oktober 1985, was er op gericht de mogelijk kwalijke effecten (stilstaand water, dempen van de waterloop) van deze infrastructuurwerken tegen te gaan.

2. Het ministerieel besluit legt de voorlopige gedeeltelijke opheffing vast van het ministerieel besluit van 11 oktober 1985 houdende de bescherming als landschap van de Oude Denderloop in Dendermonde.

De gedeeltelijke opheffing steunt op artikel 6.2.1, 3° van het Onroerenderfgoeddecreet: *“de gehele of gedeeltelijke wijziging of opheffing is vereist omwille van het algemeen belang”*. De commissie merkt op dat de opheffing verder gemotiveerd wordt in de inleidende bepalingen van het ministerieel besluit. De provincieraad van de provincie Oost-Vlaanderen heeft op 7 oktober 2015 het provinciaal ruimtelijk structuurplan ‘Structuurondersteunend kleinstedelijk gebied Dendermonde III’ definitief vastgesteld. Het deelplan ‘Dendermonde-West’ voorziet in de inplanting van een nieuwe penitentiaire instelling in het gebied Oud Klooster met een noordelijke ontsluitingsweg via een brug over de Oude Dender. De op te heffen zone komt overeen met de zone aangeduid als art. 6 Zone voor wegenis en waterlopen in ‘Deelplan 2: Dendermonde-West’ van het provinciaal RUP. Het betreft een zone aan de uiterste westelijke grens van de Oude Denderloop, ter hoogte van de dam en sluis tussen de Oude en Nieuwe Dender. Voor de overige delen van het beschermd cultuurhistorisch landschap blijft het ministerieel besluit van 11 oktober 1985 van kracht.

3. De commissie heeft in de eerste plaats een aantal bedenkingen bij de procedures waarin de vraag tot gedeeltelijke opheffing van de bescherming kadert. Het RUP ‘Structuurondersteunend kleinstedelijk gebied Dendermonde’ is voorwerp geweest van een aantal rechtszaken bij de Raad van State: de eerste twee RUP’s werden vernietigd, over het derde RUP zal binnenkort wellicht uitspraak volgen. Tevens heeft de Raad voor Vergunningsbetwistingen de vergunning op basis waarvan de werken aan de brug werden aangevat, geschorst bij uiterst dringende

noodzakelijkheid.¹ Klaarblijkelijk hebben het plan en/of de vergunning de erfgoedtoets niet doorstaan. Het is voor de commissie echter onduidelijk wat (het RUP, dan wel de schorsing van de vergunning) de precieze aanleiding vormt voor de gedeeltelijke opheffing van het beschermde cultuurhistorisch landschap.

De huidige stand van zaken van zowel het planproces als de vergunningsprocedure wordt niet toegelicht in een begeleidende nota, noch in het inhoudelijk dossier. De commissie wenst aldus geen voorafname te doen op de lopende juridische procedures en acht het niet wenselijk de bescherming op te heffen of te wijzigen zolang er gerechtelijke procedures tegen het RUP of de vergunning lopen.

4. De commissie erkent dat het RUP 'Structuurondersteunend kleinstedelijk gebied Dendermonde III' een algemeen belang vertegenwoordigt, m.n. de bouw van de gevangenis op de site Oud Klooster en de infrastructuurwerken die daarmee gepaard gaan – met onder meer de aanleg van een brug die aansluit op de noordelijke ontsluitingsweg. De gewijzigde context en het algemeen belang dat door het RUP wordt vertegenwoordigd kan volgens de commissie evenwel pas ten volle worden erkend vanaf het moment dat het RUP niet langer het voorwerp is van schorsings- of vernietigingsprocedures. Pas vanaf dat moment acht de commissie het zinvol toepassing te maken van artikel 6.2.1, 3° van het onroerendergoeddecreet.
5. Artikel 6.2.1, 3° van het onroerendergoeddecreet voorziet dat in functie van het algemeen belang een beschermingsbesluit kan worden opgeheven of gewijzigd. De commissie stelt vast dat gekozen wordt voor de opheffing en niet voor de wijziging van het beschermingsbesluit. Deze keuze wordt niet gemotiveerd in het inhoudelijk dossier.
6. Het huidige beschermingsbesluit verbiedt expliciet het oprichten van constructies in het beschermde landschap², alsook het verrichten van grondwerken die de aard en het uitzicht van het terrein kunnen wijzigen. Volgens de bepalingen in het beschermingsbesluit is de bouw van een brug voor wegverkeer over de Oude Dender aldus niet toelaatbaar. Niettemin meent de commissie dat de aanleg van een brug op deze locatie, mits de nodige maatregelen op het vlak van landschappelijke inpassing, verenigbaar kan zijn met de bescherming van de Oude Denderloop als cultuurhistorisch landschap. Door het openmaken van de dam en de bouw van de sluis zal de Dender weer bevaarbaar worden en het karakter van een bevaarbare waterloop in het historische stadscentrum weer hersteld worden. De bouw van een brug doet aan deze herwaardering van de historische waarde van de Oude dender geen afbreuk. Wel dient de brug qua ontwerp, vormgeving en stijl afgestemd te worden op de nu reeds bestaande bruggen ter hoogte van de Vlasmarkt en ter hoogte van de Veerstraat (Bogaerbrug) om de samenhang langsheen de Oude Dender te bevorderen. Als 'toegangspoort' tot de Oude Dender verdient de brug een doordacht ontwerp dat zich laat inpassen in de omgeving.
7. Met de opheffing van de bescherming worden alle randvoorwaarden inzake landschappelijke inpassing losgelaten. De commissie vindt dit niet wenselijk. Naar analogie met de infrastructuurwerken in de jaren '80 kan het beschermingsbesluit worden gewijzigd specifiek

¹ Raad voor vergunningsbetwistingen. Arrest van 17 november 2016 (RvVb/UDN/1617/0304).

² Ministerieel Besluit van 11 oktober 1985 houdende de rangschikking als landschap van de Oude Denderloop: Volgens art. 2, A, 1° geldt er een verbod op: *'Het oprichten van een gebouw of constructie of het plaatsen van een inrichting, zelfs uit niet duurzame materialen, die in de grond is ingebouwd, aan de grond is bevestigd of op de grond steun vindt ten behoeve van de stabiliteit en bestemd is om ter plaatse te blijven staan, ook al kan zij uit elkaar genomen worden.'*

met het oog op het toelaatbaar maken van de brug, en dit onder bepaalde voorwaarden inzake landschappelijke inpasbaarheid (schaal, grootte, materiaal, etc.). Het toelaatbaar maken van een brug op deze locatie impliceert bovendien dat het agentschap een adviestaak opneemt op vergunningenniveau, waardoor de landschappelijk inpassing maximaal kan worden gegarandeerd.

8. Op basis van bovenstaande argumentatie en opmerkingen geeft de commissie een ongunstig advies voor de gedeeltelijke opheffing van het ministerieel besluit van 11 oktober 1985 houdende de bescherming als landschap van de Oude Denderloop in Dendermonde.

Namens de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed,

Michiel Deweydt
Voorzitter